

Examination of the Action Research Dissertation in the Field of Social Studies Education in Turkey

İrem Namlı Altıntaş¹ and Zeynep Koçak²

¹ Süleyman Demirel University, Turkey, iremaltintas@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3398-5366

² Süleyman Demirel University, Turkey, zkocak575@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0859-5665

To cite this article:

Namlı Altıntaş, İ. & Koçak, Z. (2021). Examination of the action research dissertation in the field of social studies education in Turkey. *Eurasian Journal of Teacher Education*, 2(2), 129-141.

Received: 02.23.2021

Accepted: 05.23.2021

Abstract

The aim of this study is to examine the master's and doctoral theses written about action research in social studies teaching, which were scanned in the database of the National Thesis Center (YÖK-TEZ) between 2015-2020. A total of 60 theses, including 20 doctorate and 40 master's theses, were reached. The data obtained through the document review method were subjected to content analysis. It has been graphed with the Excel 2016 program. The most action researches carried out by the researcher by intervention were found in 2019 and as master theses. The university with the most studies is Marmara University. In the data collection tools, it is seen that the interviews, the study group between 21-40 people and the students have more content analysis as the analysis method. Teaching materials and design are seen on the main subject. Action research durations are concentrated between 1-10 weeks. As a result of the research, it was revealed that the problems in the social studies course were solved by the researchers in the action research in the form of master's and doctoral studies.

Keywords: Social studies, action research, thesis examination

Article Type:

Review

Acknowledge:

Ethics Declaration:

This study is a review and requires ethical committee approval since it is not an application on humans. The authors declare that they comply with all ethical rules during the preparation and reporting of the review.

Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanındaki Eylem Araştırması Tezlerinin İncelenmesi

Öz

Bu çalışmanın amacı 2015-2020 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi (YÖK-TEZ) veri tabanında taranan sosyal bilgiler öğretiminde eylem araştırmaları hakkında yazılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesidir. 20 doktora, 40 yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 60 teze ulaşılmıştır. Doküman incelemesi yöntemi ile elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Excel 2016 programı ile grafikleştirilmiştir. Araştırmacının müdahale ederek gerçekleştirdiği eylem araştırmalarına en çok 2019 yılında ve yüksek lisans tezleri olarak rastlanmıştır. En fazla çalışma yapılan üniversite Marmara Üniversitesi'dir. Veri toplama araçlarında görüşmelerin, çalışma grubunu 21-40 kişi arasının ve öğrencilerin, analiz yöntemi olarak içerik analizinin daha fazla olduğu görülmektedir. Esas alınan konuda ise öğretim materyalleri ve tasarımı görülmektedir. Eylem araştırma süreleri ise 1-10 hafta arasında yoğunlaşmaktadır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersindeki sorunların eylem araştırmasına araştırmacılar tarafından yüksek lisans ve doktora çalışmaları şeklinde çözüldüğü ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, eylem araştırması, tez değerlendirme

Giriş

Eğitimde nitelik etkili ve etkin vatandaş yetiştirmek için gereken bilgi beceri ve değerlerin bireylere en iyi şekilde kazandırılmasıyla olur. Bunun önemli bir kısmını sosyal bilgiler dersi oluşturmaktadır. Dersin vizyonu; Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, kültürel değerleri bilen bireyler ve bu bağlam içerisinde eleştirel düşünen, problem çözen, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üreten ve kullanan yaklaşımlarını ilke edinen bir vatandaş yetiştirme üzerinedir (MEB, 2018).

Bu doğrultuda nitelikli bireyler yetiştirmede büyük görev eğitim ve öğretim sürecinin baş aktörü olan öğretmenlere düşmektedir. Artık öğretmenler bilgi taşıyıcısı ve aktarıcısından çok daha farklı olarak öğrenmeyi kolaylaştıran, bilgiyi yöneten öğrencilerin yaşam boyu becerilerini kazanmalarına rehberlik eden profesyonel yöneticiler olarak görülmektedirler. Okullar, çocukların modern çağda etkili birer birey olarak gelişimlerini sağlamalıdır. Dewey (2008) bunun, öğrencilere daha etkili düşünme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine ve neyi öğrenmeye ihtiyaç duyduklarına karar vermelerine yardım ederek, önemli buldukları bilimsel ve sistematik öğrenme süreçlerini sağlayarak gerçekleştirebileceğini savunmaktadır.

Eğitim kurumları bütünüyle homojen bir yapıda olmayıp birçok faktörü içinde barındırır. Öğrencilerin bilişsel düzeyleri, okul ve öğretim durumu, öğretmen yeterlilikleri sosyoekonomik ve çevre düzeyleri, yetiştiği ailenin kültürün ve ideolojinin yapısı vb. gibi faktörler bunlardan birkaçıdır. Bu durum ise problemleri beraberinde getirir. Öğretmenler kendinin farkında olup sınıflarındaki problemleri en iyi şekilde gözlemleyebilmeli ve müdahale edebilmelidir. Öğretmenler yeniliğe ve gelişime açık olup eleştirebilmelidir. Bu da eğitimde eylem araştırmalarını gerekli kılar. Eğitimde kalitenin artırılması ve gerçek problemlerin derinlemesine araştırılarak iyileştirilmesi dönüştürülmesi için kullanılan eylem araştırmaları araştırmacıları teoriden uygulamaya geçişte aktif kılar (Elliot, 1994).

Eylem araştırması Prusyalı bir psikolog olan Kurt Lewin tarafından 1900'lü yıllarda ortaya atılmıştır. Lewin eylem araştırmasını insanları nasıl çalışacakları konusunda karar verdikleri bir alan olarak nitelemiştir. Lewin değişiklikleri ortaya çıkarmış, özel sosyal problemlerin çözümünde alıcı yönlendirmesinin önemini vurgularken aynı zamanda "eylem araştırması" terimini bir sosyal sistem çalışması taktiği olarak sunmuştur. Lewin'in eylem araştırması formu ayrımcılık, ayırım ve asimilasyon problemlerine yönelir ve insanları bu özel durum etkisi üzerine çalışırken problemlerin çözümü ve değişiklikleri başlatma konusunda yönlendirir. Lewin,

özellikle azınlık gruplarının kendine saygısı konusunda bağımsızlık, eşitlik ve işbirliği konularında yardım etmek için eylem araştırması aracılığıyla araştırmalar yapmıştır. Lewin (1946), azınlık grupların modern çağda baskın olan sürgün edilme ve sömürgeleşmeden kurtulmalarını istemiştir. Sosyal bilimleri, sosyal sorunlara çözüm üretme konusunda kullanmıştır. Öyleyse Lewin'in eylem araştırması tüm sosyal bilim araştırmalarına dayanak oluşturur. Lewin, eylem araştırmasına katılımı son derece önemli bulur. Bunu demokratik katılım olarak nitelendirir. Lewin'e göre; araştırma olmadan eylem, eylem olmadan araştırma olmaz (Adelman, 1993).

Sosyal bilgiler eğitimi araştırmalarının ve eğitimde eylem araştırmalarının değerlendirmelerine bakıldığında çalışmalarda artış olduğu artmaktadır. Şahin, Yıldız ve Duman (2011) yaptıkları araştırmada sosyal bilgiler eğitimiyle yapılan tezlerin dağılımını incelemişlerdir. 1997 yılından sonra en fazla çalışılan konunun eğitim durumları ve öğretim yöntemleri olduğunu ortaya koymuşlardır. Dilek, Baysan ve Öztürk (2018) yaptıkları çalışmada 2010-2017 yılları arasında sosyal bilgiler alanında yapılan çalışmaların tanımlayıcı özelliklerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. En fazla tezin 2014 yılında yapıldığı ve açılan lisans ve yüksek lisans akademik kadrolarına bağlı olarak tez sayısında artış olduğunu belirtmişlerdir. Çalıştıkları 415 tezin 192 nitel 180 nicel ve 43 karma çalışmadır. Eylem araştırması desenine de nitel araştırmalar içinden 23 tanesinde yer verilmiştir. Canbulat, Sipahi ve Avcı (2016) ABD ve Kanada'da yapılan sosyal bilgiler tezlerini incelenmişlerdir Araştırılan 153 tezin 97'sinin nitel, 2'si nicel 35'inin karma yöntemle yapılmıştır. 19 tezde ise araştırmanın yöntemi deneyseldir. Çalışkan ve Serçe (2018) ULAKBİM VE SSCI veri tabanlarındaki Türkiye adresli dergilerde yayımlanan eylem araştırması makalelerini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada eylem araştırması makalelerine olan ilginin düşük olmasını vurgulanmıştır.

Alanyazın değerlendirildiğinde sosyal bilgiler tezlerinin değerlendirilmesi ile ilgili birçok araştırmanın yapıldığı, eğitimde eylem araştırmalarına dair farklı alanlarda eylem araştırması tezlerinin incelendiği fakat sosyal bilgilerde yapılan eylem araştırmalarının muhtevasına dair güncel bir araştırma yapılmadığı görülmüştür. Bu durumda, bu çalışmanın alana özgün katkı sağlaması beklenmektedir.

Yöntem

Araştırmada veriler, doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman analizi hem bir veri toplama yöntemini hem de bir analiz biçimini ifade etmektedir. Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek 2013). Doküman incelemesi yöntemi, fiziksel kaynakların sınırlarını belirlemek, kategorize etmek, araştırmak ve yorumlamak için kullanılan teknikler olarak tanımlanmaktadır (Özkan, 2019). Doküman ile araştırma sorusu arasındaki ahenk, ilgili soruları hazırlarken ve problem cümlesini oluştururken araştırmacının esnekliğine bağlıdır. Böyle bir tutum özellikle nitel çalışmanın doğasına uymaktadır ve araştırmanın doğası gereği tasarlanma ve analiz süresince kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Merriam, 2018).

Veriler Ulusal Tez Merkezi elektronik arşivinden elde edilmiştir. Belirlenen "eylem araştırması", "sosyal bilgiler" anahtar kelimeleri ile arama yapılarak Sosyal bilgiler alanındaki eylem araştırmasıyla yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerine ulaşılmıştır. Bu tezler internet aracılığıyla indirilmiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları

Eylem araştırmasıyla yapılan tezlerin fazla olmasından dolayı bu çalışmada bazı sınırlılıklar yapılmıştır. Bu sınırlılıklar;

- İncelenen tezlerin 2015 Ocak -2020 Ekim aylarını kapsamaması
- Sosyal bilgiler eğitiminde yapılandırılması
- Tezlerin erişime açık olması şeklindedir.

Verilerin Analizi

İçerik analizi tümevarımcı bir analiz türü olması sebebi ile araştırılan olgu veya olayın kökenlerine odaklanır. Kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılır. Nitel araştırmada araştırmacı topladığı tanımlayıcı ve ayrıntılı verilerden yola çıkarak probleme ilişkin temaları keşfetme, elde ettiği verileri anlamlı ve sistematik yapılara dönüştürme, yani bu verilerden hareketle bir kuram oluşturma veya bir kuramı doğrulama çabası içindedir (Baltacı, 2019). Metnin anlamını aydınlatma amacıyla kategorileştirmeye gitmek için bu analiz yöntemi uygun bulunmuştur.

Geçerlilik-Güvenirlilik

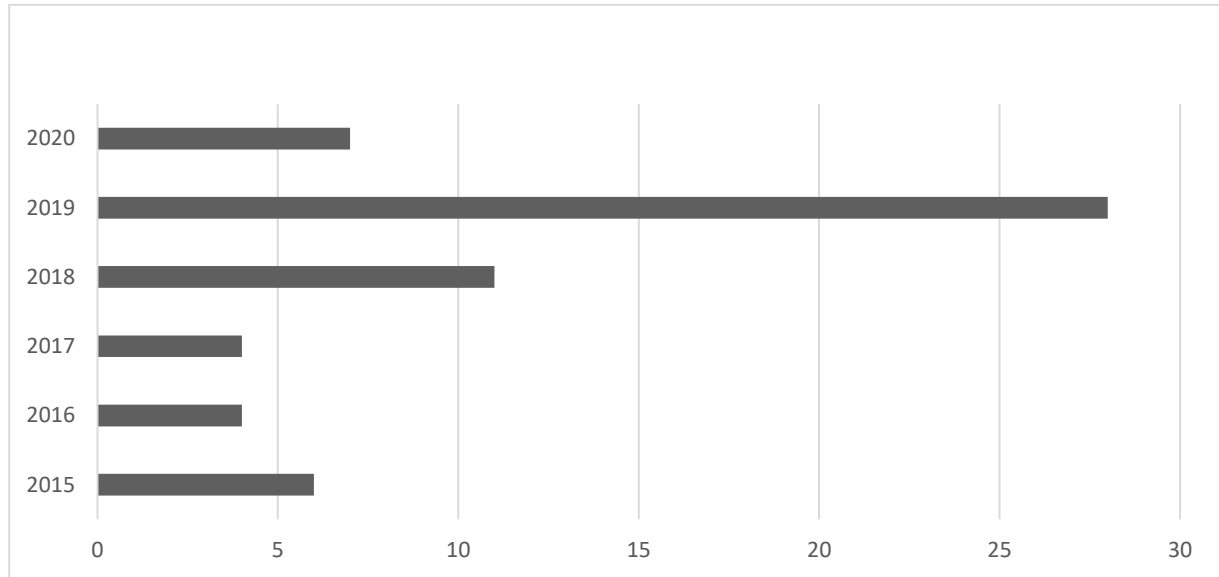
Alan yazında yapılan çeşitli çalışmalar incelenmiş geçerlilik sağlamak için araştırmacılar tarafından çalışmanın yapısına uygun form oluşturulmuştur. Formun bölümleri temaları oluşturmaktadır. İçerik analizi ile veriler yorumlanmıştır. Çalışmanın geçerlik ve güvenirliliğinin sağlanması için araştırma süreci boyunca tüm aşamalar iki araştırmacı tarafından kontrol edilmiş ve görüş birliği sağlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde sekiz araştırma sorusuna ilişkin bulgular grafiklerle sunulmuştur. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin yıllara göre dağılımı Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1.

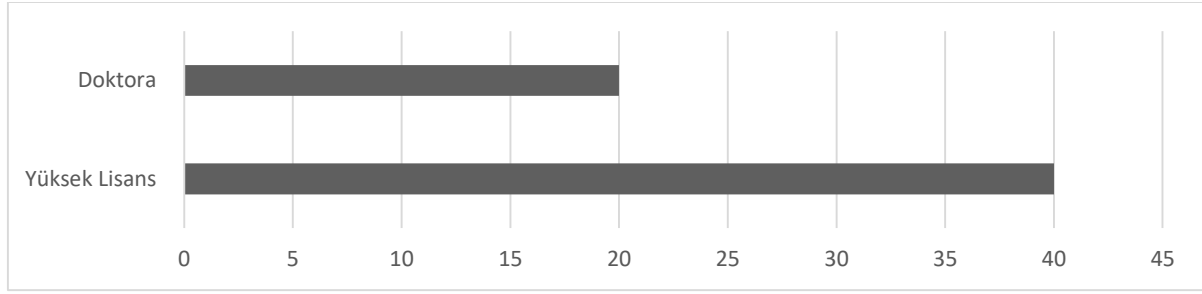
Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin yıllara göre dağılımı

Tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında en fazla çalışmanın 2019 (28) yılında yapıldığı görülmüştür (Bkz. Şekil 1). Sırayı 2018 (11), 2020 (7) ve 2015(6) yılları takip etmektedir. En az çalışma ise 2016(4), 2017(4) yıllarında yapılmıştır. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin türüne göre dağılımı Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2.

Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin türüne göre dağılımı

Şekil 2 incelendiğinde en fazla yüksek lisans tezlerinin (40) eylem araştırması deseninde çalışıldığı görülmektedir. Doktora tez sayısı ise 20'dir. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin yapıldığı üniversitelere göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin yapıldığı üniversitelere göre dağılımı

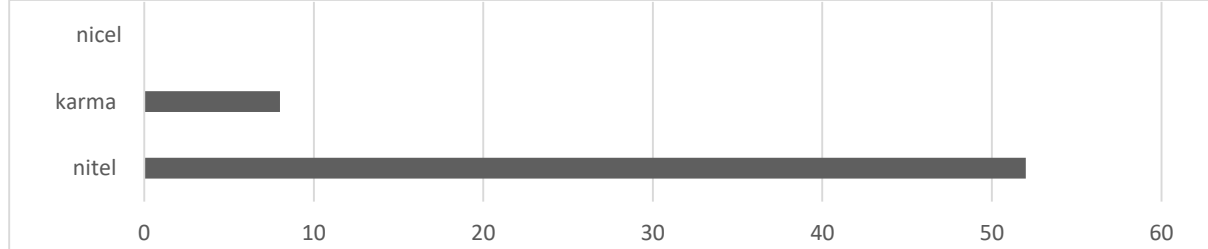
No	Üniversite	f
1	Marmara Üniversitesi	18
2	Gazi Üniversitesi	6
3	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	5
4	Uşak Üniversitesi	5
5	Erciyes Üniversitesi	4
6	Sakarya Üniversitesi	4
7	Bartın Üniversitesi	3
8	Anadolu Üniversitesi	2
9	Necmettin Erbakan Üniversitesi	2
10	Çukurova Üniversitesi	2
11	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1
12	Dumlupınar Üniversitesi	1
13	Eskişehir Osmangazi	1
14	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi	1
15	Pamukkale Üniversitesi	1
16	Akdeniz Üniversitesi	1
17	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1
18	Ankara Üniversitesi	1
19	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1
Toplam		60

Tablo 1 incelendiğinde ilk sırayı Marmara üniversitesi (18) almaktadır. İkinci sırayı Gazi üniversitesi(6) almaktadır. Bu sırayı Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (5), Uşak Üniversitesi (5), Erciyes Üniversitesi (4), Sakarya Üniversitesi (4), Bartın Üniversitesi (3), Anadolu Üniversitesi (2), Necmettin Erbakan Üniversitesi (2) ve Çukurova Üniversitesi (2) izlemektedir.

Tek çalışma bulunan üniversiteler ise sırasıyla şöyledir; Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Dumlupınar Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin desenlerine göre dağılımı Şekil 3’de gösterilmiştir.

Şekil 3.

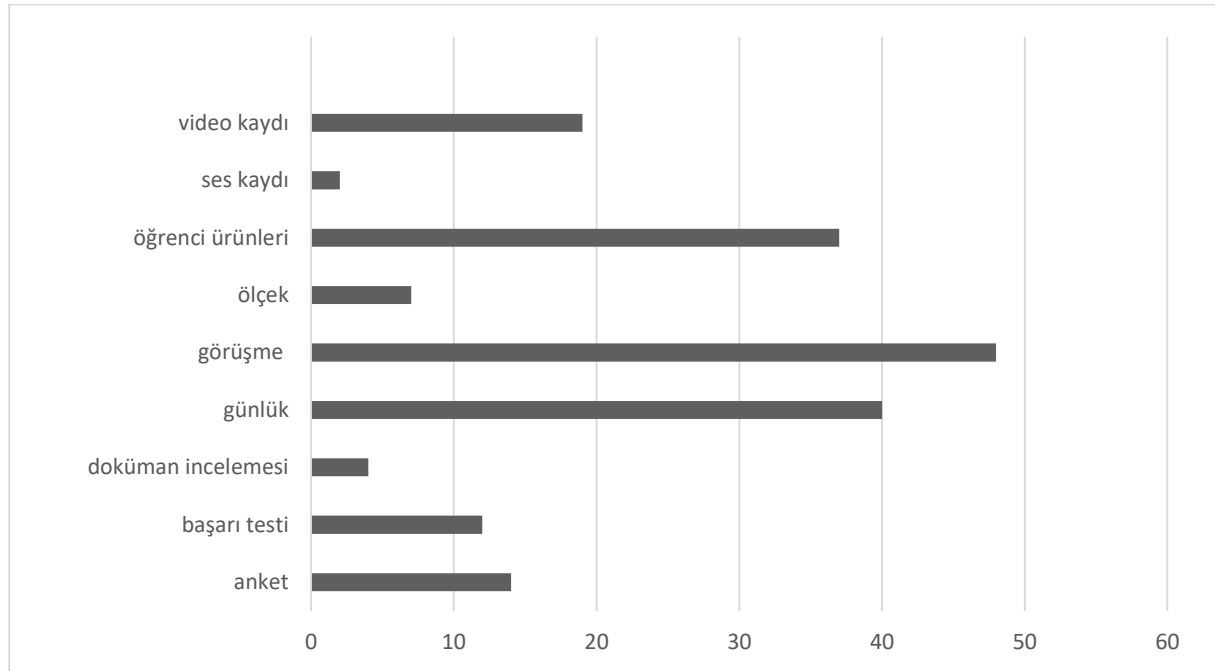
Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin desenlerine göre dağılımı

Şekil 3’de tezlerde nitel desenin (52) en fazla kullanılan yöntem olduğu görülmektedir. Ardından nitel ve nicel deseni içine alan karma desen (3) gelmekte ve nicel desen ise hiç kullanılmamıştır. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı Şekil 4’de gösterilmiştir.

Şekil 4.

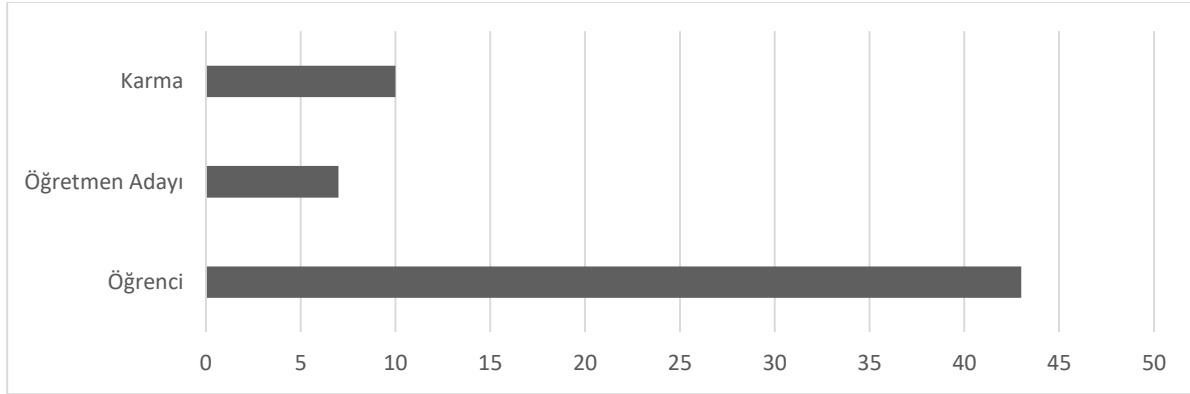
Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı

Şekil 4 incelendiğinde veri toplama araçlarında görüşme (48) birinci, günlük kullanımı (40) ikinci sıradadır. Bu sırayı öğrenci ürünleri (37), video kayıtları (19), anketler(14) ve başarı testleri (12) izlemektedir. Ölçekler(7), doküman incelemesi (4) ve ses kayıtları (2) en az kullanılan araçlardır. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin çalışma gruplarına göre dağılımı Şekil 5’te gösterilmiştir.

Şekil 5.

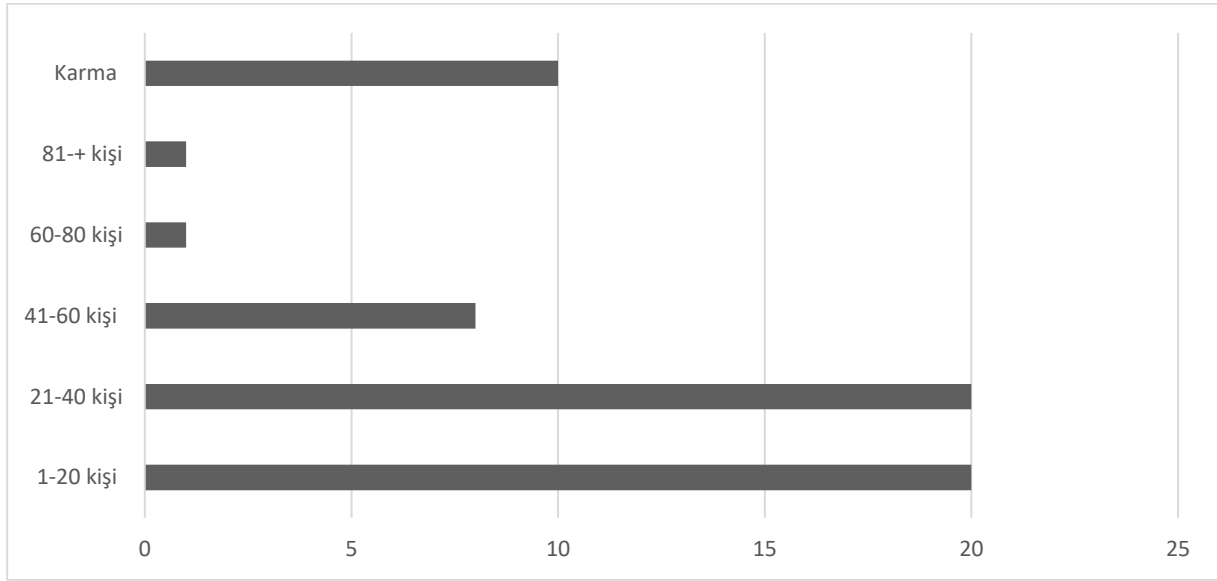
Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin çalışma gruplarına göre dağılımı

Şekil 5'te görüldüğü üzere tüm çalışmalar incelendiğinde ilk sırada çalışma grubunu öğrenciler (43) oluşturmaktadır. İkinci sırayı öğretmen, öğrenci ve velilerden oluşan karma(10) gruplar izlemektedir. En az çalışılan grubu ise öğretmen adayları (7) oluşturmaktadır. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin çalışma gruplarına göre dağılımı Şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6.

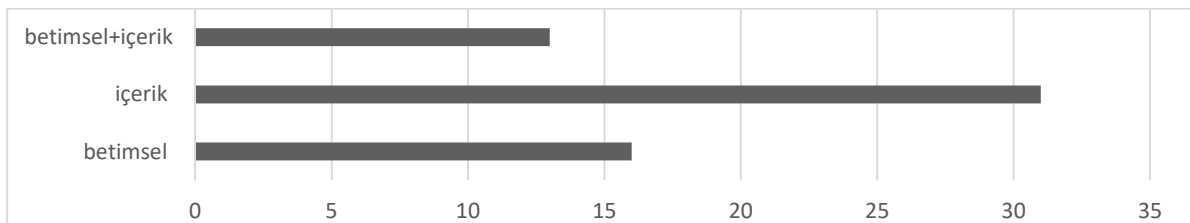
Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin çalışma gruplarına göre dağılımı

Şekil 6 incelendiğinde sosyal bilgilerde eylem araştırmalarını kapsayan tezlerde ilk sırayı 1-20 kişi (20) aralığındaki grup ile 21-40 kişi (20) aralığındaki grup almaktadır. Katılımcı sayısının değiştiği öğretmen, öğrenci ve velilerden oluşan karma (10) çalışma grubu ikinci sıradadır. 61-80 kişi(1) aralığı ile 81 ve üzeri kişi (1) ile yapılan çalışmalar son sıradadır. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin kullanılan analiz yöntemlerinin dağılımı Şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 7.

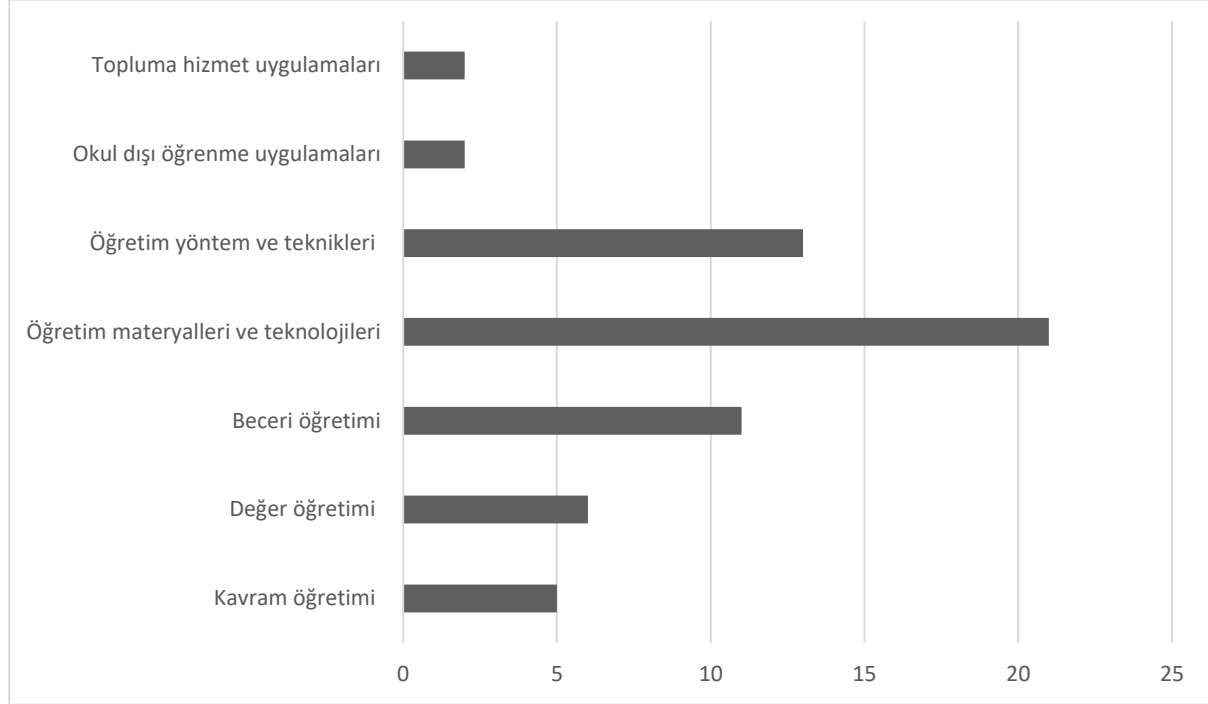
Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin kullanılan analiz yöntemlerinin dağılımı

Çalışmalar incelendiğinde birinci sırada içerik analizi (31) yer almaktadır (Bkz. Şekil 7). Ardından betimsel analiz (16) yer almakta son sırada iki analiz yönteminin beraber kullanıldığı(13) çalışmalar yer almaktadır. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin ilişkilendirildiği konulara göre dağılımı Şekil 8’de gösterilmiştir.

Şekil 8.

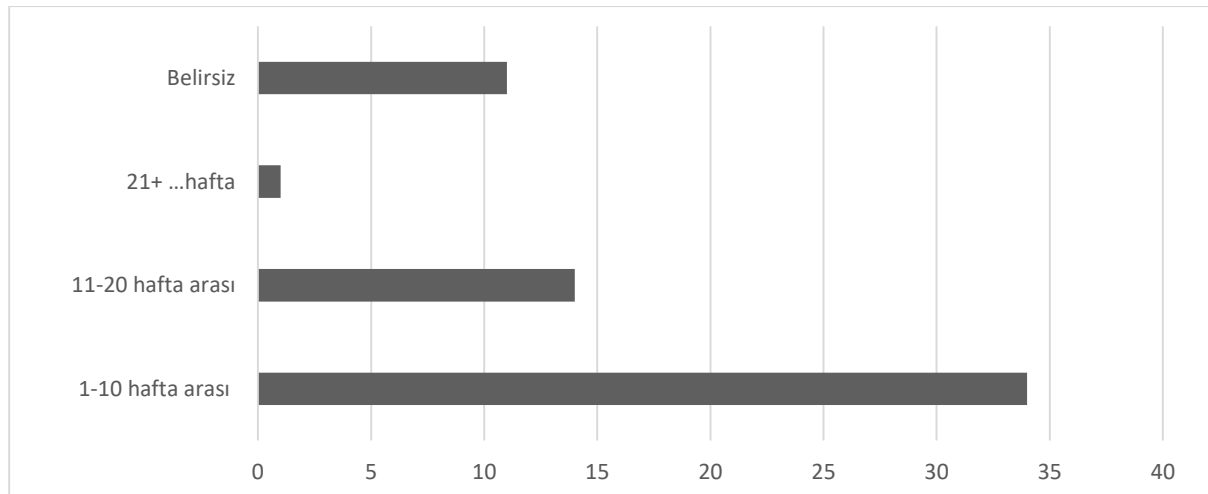
Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin ilişkilendirildiği konulara göre dağılımı

Araştırmacıların sosyal bilgiler dersinde sorunlu gördüğü konuların dağılımında birinci sırada öğretim materyalleri ve teknolojileri (21) yer almaktadır (Bkz. Şekil 8). Bu sırayı öğretim yöntem ve teknikleri (13), beceri öğretimi(11), değer öğretimi(6) ve kavram öğretimi(5) izlemektedir. Son sırada ise okul dışı öğrenme uygulamaları (2) ve topluma hizmet uygulamaları(2) yer alır. Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin eylem araştırma sürelerine göre dağılımı Şekil 9’da gösterilmiştir.

Şekil 9.

Sosyal bilgilerde eylem araştırması tezlerinin eylem araştırma sürelerine göre dağılımı

Veriler incelendiğinde eylem araştırmalarına ayrılan sürelerin ilk sırasında 1-10 hafta arası (34) yer almaktadır (Bkz. Şekil 9). İkinci sırada 11-20 hafta (14) arası yer almaktadır. 21 hafta üzeri sürede yapılan 1 tane çalışma ve araştırma süresi belirtilmeyen 11 çalışma vardır.

Tartışma ve Sonuç

Eylem araştırmalarında araştırmacı belirlediği problemi incelemek ve problemin çözümüne dair sunduğu önerilerini, süreç sırasında elde edilen verilerle geliştirip işlevsel hale getirebilir. Bu çalışmada eylem araştırmalarının son yıllarda doğru artış gösterdiği görülmektedir. Tez türleri bakımından incelendiğinde. Sosyal bilgiler eğitiminde yüksek lisans tezlerinde eylem araştırmalarına yoğunluk verildiği görülmektedir. Fakat doktora tezleri istenen düzeyde değildir. Bu durum problemlerin çözümüne giden yolun uzun zaman gerektirmesi ile ilişkilendirilebilir. Nelson (2013) sınırlılıklarla mücadele adına eylem araştırmasının yürütölme sürecinde daha fazla zaman ve daha fazla kaynak ayrılarak gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Akkaş Baysal ve Ocak (2018) öğretmenlerin eylem araştırması ile ilgili görüşlerini aldıkları bir araştırmada eylem araştırmasının güçlükleriyle ilgili *çalışma takviminin aksamasi, araştırmanın sonuçlarından etkilenen herkese bilgi verme, araştırma izinler* gibi araştırmacının konu hakkındaki hevesini kırarak ölçüde değerlendirmelere yer verilmiştir.

2015 yılından sonra durağanlık yaşanmış 2019 yılında artış görülmüştür fakat 2020 yılının çalışmalarının istenen sayıda olmaması yılın daha bitmemiş olmasından ve Covid-19 Pandemi döneminde araştırmacıların sahaya inemeyip araştırma yapamamasından kaynaklı olabileceği düşünölmektedir.

Eylem araştırmalarında araştırmacılar; problemlerin çözümünde, insanların problem hakkında düşüncelerini yorumlayabildiği ve olası çözümler ürettiği (Başarır, 2019) nitel araştırmalara yönelmektedir. Araştırmacıların karma yöntem kullanma sebepleri ise çeşitli yöntemlerle verilerin desteklenerek problemin çözölmesi gerektiğini düşünmeleridir. Eylem araştırmalarında karma yöntemin kullanılması birden çok veri toplama aracının analiz edilmesi ile açıklanabilir. Bu çalışmada veri toplama araçları bakımından zengini yüksek lisans ve doktora tezlerine rastlanmıştır. Tezlerde sorun çözme işlemini birden fazla veri toplama aracıyla tanımlama gereği duyulmuştur. Öte yandan veri toplama araçlarının çeşitliliği araştırmada güvenilirliği de arttıracak bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Patton, 2014). Tüm nitel araştırmalar için söylenebilecek bu durum söz konusu eylem araştırması olduğunda daha fazla bir öneme sahiptir (Kuzu, 2009). Çalışkan ve Serçe (2018)'nin yaptıkları çalışmada da eylem araştırmalarında en fazla kullanılan veri toplama aracının görüşme olduğunu vurgulamışlardır. Görüşme, araştırmacı ve katılımcılar arasındaki güvene dayalı, bilgilerin doğrudan alındığı veri toplama aracıdır (Büyüköztürk, vd. 2008). Olayların aynı gün ayrıntısıyla kaydedilmesi, unutmanın da önüne geçeceğinden günlük kullanımı ilk sıradadır. Öğrenci ürünleri de öğrencilerin olaya verdiği tepki olarak değerlendirilebilir ve çok sayıda çalışmada kullanılmıştır. Anket, başarı testi gibi nicel veri toplama araçlarının kullanılması elde edilen bilgileri teyit etme amacındadır. Önemli olan çalışmanın amacına yönelik verileri elde edebilmektir (Uzuner, 2005).

Eylem araştırmalarında çalışmanın amacı, aynı zamanda çalışma grubunu belirlemeye yöneliktir. Sorunun hangi grupta olduğu ve bu gruba yönelik çözüm önerileri ile veri toplama araçlarının toplanması birlikte düşünölebilir. Bu araştırmada incelenen tezlerde çalışma gruplarını öğrencilerin oluşturduğu çalışmalar büyük çoğunluktadır. Bazı çalışmalarda birden fazla çalışma grubuna yer ayrılmış ve bu çalışma gruplarının eyleme dâhil olması çalışmanın etkililiğini arttırmaktadır. Çalışma grubundaki kişi sayısı en fazla 1-20 kişi ve 21-40 kişi arasındadır. Çalışkan ve Serçe (2018) yaptıkları çalışmada en fazla çalışılan kişi aralığının 1-20 kişi ve 21-40 kişi arası olduğunun belirtilmesi bunu desteklemektedir. Nitel araştırmaların doğası gereği geniş çalışma gruplarına ihtiyaç duyulmaz önemli olan araştırma probleminin çözümüne fayda sağlayacak kişilerden derinlemesine bilgi elde etmektir. Araştırmacı verilerin tekrarlanmaya başladığı zamanın farkına varabilmelidir. Grupların çoğunun amaçlı olarak seçildiği görülmektedir. Amaçlı örnekleme gelişime elverişli bireyler ile çalışmaya olanak sağlar (Patton, 2002).

İçerik analizi ile temalar daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasına çalışıldığından çalışmaların yarısından fazlasında kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verileri doğrudan ortaya koymak ve temalarını belirlemek için betimsel analiz yöntemleri kullanıldığı belirlenmiştir. İki analiz yöntemini de esas alan çalışmalar da ilgi görmektedir. Verilerin ne anlama geldiğini ve verileri sistematik biçimde ortaya koymak eylem araştırmacılarının farkıdır (Uzuner , 2005).

Bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde en fazla çalışılan konunun materyal tasarımı ve teknoloji kullanımı olduğu görülmektedir. Bu durum bizi araştırmacıların gelişen teknolojiyi takip ettiği sonucuna götürse de sosyal bilgiler dersinde böyle bir alanın çalışılması dersin teknoloji ve materyal tasarımlarını kapsadığı yönündeki düşünceleri güçlendirmektedir. Öte yandan okul dışı öğrenme ve topluma hizmet konularına yeterince önem verilmemiş olması eğitimde modern yaklaşımların takip edilmediğini de göstermektedir. En fazla çalışılan diğer konu ise öğretim yöntem ve teknikleridir. Bulut Şahin ve Okur (2019) yaptıkları çalışmada 7 tema elde etmiş ve eylem araştırmasını en fazla *öğretim yöntemlerine katkı* başlığı altında olduğunu belirtmişlerdir. Yöntem ve teknikler öğretmenin kullandığı yollar ve öğretimin verimliliğini artıran araçlardır. Derslerin içine yerleştirilen ve nihai amacı olan değer öğretiminin ve beceri öğretiminin uzun ve zorlu bir süreç olarak görülmesi ve etkinliklerin yeterli olmaması araştırmacıları bu konuya yönlendirmiştir. Kavramların etkili bir şekilde öğretilmemesi ve yanlışlarının olması büyük bir problemdir fakat yapılan çalışmalar az sayıdadır. Sosyal becerileri geliştirme amacıyla yapılan topluma hizmet uygulamaları çalışmaları ve okul dışı öğrenme çalışmaları maliyet ve prosedür açısından sıkıntı yaşattığından en az çalışılan konulardır.

Çalışmaların süre dağılımına bakıldığında sürenin daha çok esas alınan öğrenme alanının süresine göre ayarlandığı görülmektedir. Eylem araştırma yansıtıcı bir süreç olduğundan değişebilen, esnek bir yapıdadır. Araştırmacı eylem araştırması döngülerini kendi çalışmasına uyarlayabilir ve değiştirebilir. Her çalışmada amacın farklı olması sürecinde farklılaşmasını etkileyebilir (Tripp, 2005).

Sosyal bilgiler dersi disiplinler arası bir ders olduğundan araştırma alanları oldukça geniş olarak yapılandırılabilir. Öte yandan bu araştırma alanlarında eylem araştırmalarını uygulamak oldukça zor ve zahmetli bir iş olarak düşünülebilir. Eylem araştırması, sosyal bilgiler dersinde bir konunun öğretimi, bir becerinin veya kavramın dersin kazanımları doğrultusunda kazandırılması gibi çeşitli fırsatlar sunar. Bu nedenle sosyal bilgiler dersine yönelik çalışmaların yapılandırılmasının eylem araştırmasına yönelik olması önem arz etmektedir.

Öneriler

İncelenen tüm tezlere dayanarak sosyal bilgiler dersinde yapılan etkinlik, gezi, teknoloji vb. kullanımının öğrencilerin aktif öğrenmesine olanak vererek gerek ders başarılarının artmasını gerek sosyalleşmesini sağlamasından ve çeşitli yöntemlerle zenginleştirilerek işlenen derslerin daha kalıcı hale gelmesinden araştırmacılar eylem araştırmasına yönelmelidir. Araştırmacılar çalıştıkları konunun diğer derslerle olan ilişkisinin de üzerinde durmalıdır.

Ülkemizde bulunan tüm eğitim bilimleri sosyal bilimler fakülte ve enstitüleri baz alındığında sadece 19 üniversitenin fakülte ve enstitülerinde eylem araştırmasına yer verilmesi istenilen durumun çok altındadır. Öğrenci öğretmen ders başarısı okul yönetimi ve okul aile iş birliği gibi birçok alanda verimli sonuçlara götüren eylem araştırmalarında araştırmacılar üniversiteler ve okullar tarafından maddi mânevi desteklenmelidir.

Eylem araştırmasının döngüsellğinde zamana ve verilerin karışıklığına karşı işbirliğine önem verilmelidir. Velilerin sürece katıldığı çalışmalar arttırılmalıdır. Eylem araştırması eğitimi hizmet içi eğitimle tüm okullarda verilmeli ve araştırmacılar elde ettiği sonuçları paylaşmalıdır.

Kaynakça

Adelman, C. (1993). Kurt Lewin and the origins of action research. *Educational Action Research*, 1(1), 7-24.

- Akkaş Baysal, E. & Ocak, G. (2018). Öğrenme ortamında eylem araştırması kullanan öğretmenlerin eylem araştırması hakkındaki görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(47), 266-290.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Başarır, F. (2019) Eylem araştırmasına giriş. A. S. Saracaloğlu, & A.K. Eranıl (Ed.). *Eğitimde Eylem Araştırmaları* (s.1-33) içinde. Nobel Yayın Dağıtım.
- Bulut Şahin, B., & Okur, S., (2019). Bir sistematik derleme çalışması: yükseköğretimde eylem araştırmaları. A. S. Saracaloğlu, & A.K. Eranıl (Ed.) *Eğitimde eylem araştırmaları* (s.199-229) içinde. Nobel Yayın Dağıtım.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Canbulat, T. Görkem, A. & Sipahi, S. (2016). *ABD ve Kanada & Rsquo; da sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi*. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 351-370.
- Çalışkan, M., & Serçe, H. (2018). Türkiye’de eğitim alanındaki eylem araştırması makaleleri: bir içerik analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 57-79.
- Dilek, A., Baysan, S., & Öztürk, A. A. (2018). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan yüksek lisans tezleri: bir içerik analizi çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2), 581-602.
- Elliott, J. (1994). Research on teachers’ knowledge and action research. *Educational Action Research*, 2(1), 133-137.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen yetiştirme ve mesleki gelişimde eylem araştırması. *Journal of International Social Research*, 1(6), 425-434.
- Lewin, K. (1946). Action research and minority problems. *Journal of social issues*, 2(4), 34-46.
- MEB (2018). *İlk Öğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar)*. Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Merriam S.B, (2018). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nelson, D. (2013). Action research: An appropriate research paradigm for practitioners. *Language in India*, 13(10), 183-196.
- Özkan, U.B., (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research And Evaluation Methods*. Sage Publications.
- Şahin, M. Yıldız, D. G., & Duman, R. (2011). Türkiye’deki sosyal bilgiler eğitimi tezleri üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 96-121.
- Uzuner, Y. (2005). Özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 1-13.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

Qualification in education is achieved by providing individuals with the knowledge, skills and values required to raise effective and active citizens. Social studies lesson constitutes an important part of this. The vision of the lesson; It is about raising individuals who are loyal to Atatürk's

principles and reforms, who know cultural values, and who, in this context, think critically, solve problems, and adopt the approaches of social scientists who produce and use scientific knowledge (MEB, 2018).

Accordingly, the major task in raising qualified individuals falls on the teachers, who are the main actors of the education and training process. Teachers are now seen as professional administrators who facilitate learning, and guide students to gain lifelong skills, rather than knowledge carriers and transmitters. Schools should ensure the development of children as effective individuals in the modern age. Dewey (2008) argues that this can be achieved by helping students develop more effective thinking and decision-making skills and decide what they need to learn, by providing scientific and systematic learning processes that they find important.

Educational institutions are not completely homogeneous and contain many factors. Factors such as students' cognitive levels, school and education status, teacher competencies, socioeconomic and environmental levels, the structure of the culture and ideology of the family they were raised in etc., are just a few of them. This situation brings along problems. Teachers should be aware of themselves and be able to observe and intervene in their classroom problems in the best way possible. Teachers should be open to innovation and improvement and be able to criticize. This requires action research in education. Action researches, which are used to improve the quality of education and transform the real problems through in-depth research and improvement, make researchers active in the transition from theory to practice (Elliot, 1994).

Action research was put forward by Kurt Lewin, a Prussian psychologist, in the 1900s. Lewin described action research as an area where people make decisions about how to work. Lewin revealed the changes, emphasizing the importance of receiver orientation in solving specific social problems, while also introducing the term "action research" as a social system study tactic. Lewin's form of action research focuses on the problems of discrimination, segregation and assimilation and guides people to solve problems and initiate changes while working on this particular situation effect. Lewin has conducted research through action research to help with independence, equality and cooperation, especially with regard to the self-esteem of minority groups. Lewin (1946) wanted minority groups to escape from the exile and colonization that were dominant in the modern era. He used social sciences to find solutions to social problems. Thus, Lewin's action research underpins all social science research. Lewin finds participation in action research extremely important. He characterizes this as democratic participation. According to Lewin; there is no action without research, and no research without action (Adelman, 1993).

When the literature is evaluated, it has been observed that many studies have been conducted on the evaluation of social studies theses, action research theses in different fields of action research in education have been examined, but there is no up-to-date research on the content of action research in social studies. In this case, it is expected that this study will make an original contribution to the field.

Method

The data obtained by document analysis method, which refers to both a data collection method and an analysis method, were subjected to content analysis. This analysis method was found suitable to go into categorization to clarify the meaning of the text. It was graphed with the Excel 2016 program.

Conclusion and Discussion

In action research, the researcher can examine the problem he/she has determined and make his/her suggestions for the solution of the problem by developing and functionalizing them with the data obtained during the process. In this study, it is seen that action research has increased in recent years. When examined in terms of types of theses, it is seen that action research is focused on in the master theses in social studies education. However, doctoral dissertations are not at the desired level. This situation may be associated with the long time required to solve the problems. Nelson (2013) stated that in order to combat limitations, more time and more resources should

be allocated in the process of conducting action research. In a study in which they had the views of the teachers on action research, Akkaş Baysal and Ocak (2018) included discouraging evaluations for the researchers regarding the difficulties of action research such as the disruption of the work schedule, informing everyone affected by the results of the research, and research permissions.

There was a stagnation after 2015 and an increase was seen in 2019, but it is thought that the lack of the desired number of studies in 2020 may be due to the fact that the year is not yet over and the researchers could not start conducting any research during the Covid-19 pandemic period.

In action research, researchers turn to qualitative research in solving problems, in which people can interpret their thoughts about the problem and produce possible solutions (Başarır, 2019). The reason for the researchers to use mixed methods is that they think that the problem should be solved by supporting the data with various methods. The use of mixed method in action research can be explained by analyzing more than one data collection tool. Master's and doctoral dissertations rich in data collection tools were found in this study. In theses, it was seen necessary to define the problem solving process with more than one data collection tool. On the other hand, the variety of data collection tools emerges as a situation that will increase the reliability of the research (Patton, 2014). This situation, which can be said for all qualitative researches, is more important when it comes to action research (Kuzu, 2009). In their study, Çalışkan and Serçe (2018) emphasized that the most used data collection tool in action research was interview. Interview is a data collection tool based on the trust between the researcher and the participants, through which information is obtained directly (Büyüköztürk, et al. 2008). It is important to complete the interview on the same day because recording events on the same day in detail will prevent forgetting. Student products can also be evaluated as the reaction of students to an event and have been used in many studies. The use of quantitative data collection tools such as questionnaires and achievement tests aims to confirm the information obtained. The important thing is to obtain data for the purpose of the study (Uzuner, 2005). In conclusion, this research shows us that the problems related to the social studies lesson are solved by the researchers through action research.